KOMISIJA

KOMISIJOS REKOMENDACIJA

2006 m. spalio 24 d.

dėl branduolinių įrenginių eksploatavimui nutraukti, panaudotam kurui ir radioaktyviosioms atliekoms tvarkyti skirtų finansinių išteklių valdymo

(2006/851/Euratomas)

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA,

atsižvelgdama į Europos branduolinės energijos bendrijos sutartį, ypač į jos 124 straipsnį,

kadangi:

(1) Sutarties preambulėje pripažįstama, kad valstybės narės siekia sukurti reikiamas saugos sąlygas, kad būtų pašalinta gyventojų gyvybei ir sveikatai kylanti grėsmė.

(2) Sutarties 2 straipsnio b dalyje Bendrija ypač raginama nustatyti vienodus saugos standartus, kad būtų apsaugota darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikata, ir užtikrinti jų taikymą.

(3) Sutarties III skyriuje nustatyti pagrindiniai standartai, leidžiantys užtikrinti darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikatos apsaugą nuo pavojaus, kylančio dėl jonizuojančiosios spinduliuotės.

(4) Tarybos direktyvoje 96/29/Euratomas [1] nustatomi pagrindiniai darbuotojų ir gyventojų sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės saugos standartai.

(5) 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo [2] ragina valstybes nares „imtis visų priemonių, reikalingų užtikrinti, kad prieš duodant sutikimą, projektams, galintiems daryti reikšmingą poveikį aplinkai, *inter alia*, dėl savo pobūdžio, masto ar vietos, būtų atliekamas poveikio aplinkai vertinimas."

(6) Jonizuojančios radioaktyviųjų medžiagų spinduliuotės pasekmės gali pasireikšti pasibaigus branduolinių įrenginių eksploatavimo laikui ir neapsiriboti vienos valstybės teritorija.

(7) Darbuotojų ir plačiosios visuomenės apsauga nuo šių pavojų Europos Bendrijoms yra labai svarbi. Todėl būtina laikytis aukštų saugos standartų siekiant šiems pavojams skirti dėmesį branduolinių įrenginių eksploatavimo metu ir vėliau.

(8) Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija pabrėžė „būtinybę valstybėms narėms užtikrinti, kad valstybių narių kontroliuojami išmontavimui ir atliekų tvarkymui pakankami finansiniai ištekliai iš tikrųjų būtų naudojami tiems tikslams, kuriems jie buvo skirti, ir yra valdomi skaidriai, siekiant netrukdyti teisingai konkurencijai elektros energijos rinkoje." [3].

(9) Komisija taip pat pažymėjo, jog „svarbu užtikrinti, kad Euratomo tikslus atitinkančios išmontavimui ir atliekų tvarkymui skirtos lėšos būtų valdomos skaidriai ir naudojamos išimtinai šiems tikslams. Naudodamasi pagal Euratomo sutartį suteiktais įgaliojimais, Komisija numato paskelbti metinę išmontavimui ir atliekų tvarkymui skirtų lėšų naudojimo ataskaitą. Visų pirma ji pasirūpins, kad būtų visiškai pritaikytos atitinkamos Bendrijos teisės nuostatos" [4].

(10) Komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai [5] Komisija atkreipė dėmesį į padidėjusį poreikį skaidriai ir suderintai valdyti finansinius išteklius. Komisija taip pat pareiškė 2005 m. ketinanti pateikti rekomendaciją.

---

[1] OL L 159, 1996 6 29, p. 1.
[2] OL L 175, 1985 7 5, p. 40. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB (OL L 156, 2003 6 25, p. 17).
[3] Tarpinstitucinė deklaracija (OL L 176, 2003 7 15, p. 56).
[4] Komisijos deklaracija (OL L 176, 2003 7 15, p. 56).
[5] COM(2004) 719, Atominių elektrinių išmontavimui skirtų finansinių išteklių naudojimo ataskaita, 2004 10 26.

(11) Eksploatavimo nutraukimo veiksmai patys savaime gali sukelti potencialų pavojų visuomenės sveikatai ir aplinkai, ypač jei laiku nebus imtasi būtinųjų priemonių prieš eksploatavimo nutraukimo veiksmų keliamą radiacinį pavojų.

(12) Siekiant atkreipti dėmesį į visus šiuos pavojus turėtų būti užtikrintas saugus branduolinių įrenginių eksploatavimo nutraukimas, įskaitant ilgalaikį radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro tvarkymą.

(13) Saugiai nutraukti branduolinių įrenginių eksploatavimą, įskaitant ilgalaikį radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto branduolinio kuro tvarkymą, reikia didelių finansinių išteklių. Šių išteklių trūkumas tuo metu, kai jie būtini, gali neigiamai paveikti eksploatavimo nutraukimo procesą. Siekiant galutinai nutraukti branduolinių įrenginių eksploatavimą pagal saugos standartus, reikiamu laiku turi būti užtikrinti pakankami finansiniai ištekliai.

(14) Pagal principą „teršėjas moka“, branduolinių įrenginių eksploatuotojai per šių įrenginių eksploatavimo laiką būsimosioms eksploatavimo nutraukimo išlaidoms turėtų sukaupti pakankamų finansinių išteklių.

(15) Stojimo derybų metu buvo aptartas ankstyvojo branduolinės energijos reaktorių, kuriuos ekonominiu požiūriu modernizuoti netikslinga sustabdymo problema. Todėl Bendrija savo iniciatyva dalyvavo pritraukiant finansinius išteklius ir pagal tam tikras sąlygas teikė ekonominę pagalbą įvairiems kai kurių naujųjų valstybių narių eksploatavimo nutraukimo projektams.

(16) 2001 m. birželio 18 d. įsigaliojusios Jungtinės panaudoto kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvencijos 26 straipsnyje nurodyta, kad „kiekviena Susitariančioji Šalis imasi tinkamų priemonių branduolinio įrenginio saugai užtikrinti eksploatavimo nutraukimo metu. Šios priemonės, *inter alia*, turėtų užtikrinti, kad būtų kvalifikuotų darbuotojų ir pakankamai finansinių išteklių.“ Konvencijos 22 straipsnio ii dalyje kiekviena Susitariančioji Šalis raginama imtis reikiamų priemonių, kad „per visą panaudoto kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo įrenginio eksploatavimo ir eksploatavimo nutraukimo laiką būtų pakankamai finansinių išteklių įrenginių saugai užtikrinti.“

(17) Sutarties 2 straipsnio c punkte reikalaujama, kad Bendrija palengvintų sąlygas investicijoms ir užtikrintų pagrindinių įrenginių, reikalingų branduolinės energijos plėtrai Bendrijoje, steigimą. Tokios energijos sektoriaus raida negali būti atsieta nuo įrenginių eksploatavimo nutraukimo. Sutarties 41 straipsnyje reikalaujama branduolinės energijos investavimo projektus pateikti Komisijai. 1999 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamente (Euratomas) Nr. 2587/1999, apibūdinančiame investicinius projektus, apie kuriuos reikia pranešti Komisijai pagal Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnį [1], eksploatavimo nutraukimo veikla laikoma investavimo projektais, teiktinais Komisijai. Todėl asmenys ir įmonės [2] Komisijai turi pranešti apie naujų branduolinių įrenginių eksploatavimo nutraukimo finansavimo mechanizmus.

(18) Siekiant užtikrinti pakankamus finansinius išteklius reikiamu metu, būtina atlikti nuodugnią ir apdairią tokio finansavimo šaltinių ir su šių įrenginių eksploatavimu susijusių išlaidų analizę. Taikant eksploatavimo nutraukimo finansavimui skirtų sumų nustatymo metodą, būtina atsižvelgti į technologinius aspektus ir branduolinės saugos apribojimus.

(19) Siekiant užtikrinti finansinius išteklius reikiamu branduolinių įrenginių eksploatavimo nutraukimo metu, labai svarbu tokius finansinius išteklius skaidriai administruoti, atliekant tinkamą išorės priežiūrą; tai taip pat padės išvengti kliūčių sąžiningai konkurencijai energetikos rinkoje. Šiems tikslams pasiekti gali būti naudojami įvairūs valdymo būdai. Reikėtų sukurti specialią nacionalinę instituciją, kuri teiktų specialistų išvadas fondų valdymo ir eksploatavimo nutraukimo išlaidų klausimais.

(20) Ši rekomendacija nesukuria nuo valstybės pagalbos leidžiančių nukrypti nuostatų. Esant šioms aplinkybėms, valstybės įsikišimas į sritis, kurioms taikoma Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutartis, turi būti atitinkamai įvertintas. Tačiau, jei toks įsikišimas nėra būtinas šios sutarties tikslams pasiekti, iškreipia ar gali iškreipti konkurenciją vidaus rinkoje, jis turi būti vertinamas pagal Europos bendrijos steigimo sutartį.

(21) Siekiant išvengti galimo netinkamo finansinių išteklių panaudojimo, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas jų investavimo būdui. Investicijos turėtų būti ilgalaikės, žemos rizikos ir užtikrinančios realią lėšų vertę.

[1] OL L 315, 1999 12 9, p. 1.

[2] Asmenys ir įmonės, besiverčiantys Euratomo sutarties II priede išvardytomis pramoninės veiklos rūšimis.

(22) Siekiant užtikrinti saugą, sukaupiant branduolinių įrenginių eksploatavimui nutraukti pakankamus išteklius, turėtų būti atsižvelgiama į konkrečią tam tikrų įrenginių padėtį.

(23) Patirtis rodo, kad nacionalinių ekspertų keitimasis informacija įvairiais eksploatavimo nutraukimo ir atliekų tvarkymo bei šios veiklos finansavimo galimybių klausimais yra puikus būdas sukurti bendrą metodą saugos klausimams spręsti. Todėl, stengdamasi sustiprinti Komisijos ir valstybių narių bendradarbiavimą, Komisija praneša apie ketinimą sudaryti nuolatinę eksploatavimo nutraukimo finansavimo darbo grupę. Ši eksploatavimo nutraukimo finansavimo darbo grupė turėtų Komisijai padėti atlikti šioje rekomendacijoje minimus darbus.

(24) Nepažeidžiant bendrojo subsidiarumo principo, turėtų būti pasiūlytas tam tikro lygio suderinimas, atsižvelgiant į eksploatavimo nutraukimui taikytas koncepcijas. Tokiu suderinimu turėtų rūpintis Eksploatavimo nutraukimo finansavimo darbo grupė, kuri, siekdama praktinio šių rekomendacijų įgyvendinimo, o ypač – eksploatavimo nutraukimo išlaidų apskaičiavimo metodų suderinimo, turėtų pasiekti vienodo jų aiškinimo.

(25) Pagal Sutarties 8 straipsnį įsteigtas Jungtinis branduolinių tyrimų centras vykdo branduolinės srities mokslinių tyrimų programas, kurios gali apimti su jonizavimu susijusius pavojus, kylančius nustojus eksploatuoti branduolinius įrenginius. Siekdama užtikrinti šių įrenginių saugą, Komisija turėtų užtikrinti, kad šis centras laikytųsi čia pateikiamų rekomendacijų. Konkrečiai Komisija turėtų patikrinti, ar Centras turi pakankamai finansavimo išteklių savo branduolinių įrenginių eksploatavimui nutraukti. Geriausiai tokius uždavinius atliktų už branduolinius ir biudžeto klausimus atsakingi Komisijos departamentai,

REKOMENDUOJA:

1 SKIRSNIS

TIKSLAS

Atsižvelgiant į Sutartyje nustatytus saugos tikslus, šioje rekomendacijoje siūlomos priemonės, kuriomis siekiama numatytu laiku užtikrinti finansinius išteklius visai su branduolinių įrenginių eksploatavimo nutraukimu, panaudoto kuro ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymu susijusiai veiklai.

2 SKIRSNIS

APIBRĖŽTYS

Šiame reglamente vartojamos tokios apibrėžtys:

a) eksploatavimo nutraukimas – veikla, apimanti techninį branduolinių įrenginių eksploatavimo nutraukimą (nukenksminimą, išmontavimą ir griovimą) ir atliekų tvarkymą (radioaktyviųjų atliekų ir panaudoto kuro tvarkymą ir laidojimą), dėl kurios branduoliniams įrenginiams nustojami taikyti radiologiniai apribojimai;

b) eksploatavimo nutraukimo lėšos – bet kokio pobūdžio specialios paskirties finansiniai ištekliai, skirti branduolinių įrenginių eksploatavimui nutraukti būtinosioms išlaidoms padengti;

c) išorinis eksploatavimo nutraukimo fondas – nepriklausomai nuo donorų sprendimus priimančios specialios institucijos valdomas fondas;

d) vidinis eksploatavimo nutraukimo fondas – operatoriaus valdomas eksploatavimo nutraukimo fondas;

e) atskiras eksploatavimo nutraukimo fondas – vidinis ar išorinis, atskirai identifikuojamas, eksploatavimo nutraukimo fondas;

f) operatorius – branduolinį įrenginį eksploatuojantis juridinis asmuo, kuriam tenka pagrindinė atsakomybė už branduolinę saugą;

g) branduolinis įrenginys – radioaktyviosioms medžiagoms gaminti, perdirbti, panaudoti, tvarkyti, saugoti ar laidoti skirti civiliniai įrenginiai ir jų žemė, pastatai ir įranga.

3 SKIRSNIS

ATOMINIŲ ĮRENGINIŲ EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMAS

1) Po galutinio visų branduolinių įrenginių sustabdymo jų eksploatavimas turėtų būti nutrauktas, o atliekų tvarkymas – tinkamai išspręstas.

2) Eksploatavimo nutraukimo veikla turėtų būti vykdoma nesukeliant pernelyg didelio pavojaus darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikatai ir saugai.

3) Viso branduolinių įrenginių eksploatavimo nutraukimo metu turėtų būti visiškai taikomas principas „teršėjas moka“. Šiuo atžvilgiu branduolinių įrenginių operatoriams didžiausią susirūpinimą turėtų kelti pakankamų, saugiai nutraukti eksploatavimą reikalingų, finansinių išteklių užtikrinimas iki atitinkamo branduolinio įrenginio galutinio sustabdymo dienos.

4) Visi turimi finansiniai ištekliai turi būti skirti eksploatavimo nutraukimo darbų, įskaitant techninį branduolinio įrenginio eksploatavimo nutraukimą ir atliekų tvarkymą, išlaidoms padengti.

4 SKIRSNIS

INSTITUCINIAI IR PROCEDŪRINIAI ASPEKTAI

5) Nepažeidžiant Sutarties 41 straipsnio ir galiojančių įgyvendinimo reglamentų ([1]), asmenys ir įmonės, atsižvelgdamos į Sutarties 41 straipsnyje numatytą tvarką dėl naujų branduolinių įrenginių statybos, turėtų pranešti apie planuojamo eksploatavimo nutraukimo finansavimo sistemą.

Nagrinėdama pasiūlytą eksploatavimo nutraukimo finansavimo sistemą, Komisija, nepažeisdama Sutarties 44 straipsnio, tarsis su Eksploatavimo nutraukimo darbo grupe.

6) To nepadariusios valstybės narės, turėtų įsteigti ar paskirti specialią nacionalinę instituciją, kuri galėtų teikti specialistų išvadas fondų vadybos ir eksploatavimo nutraukimo išlaidų klausimais. Ši institucija turėtų būti nepriklausoma nuo fondo donorų.

Nacionalinė institucija kasmet turėtų tikrinti sukauptus finansinius išteklius ir periodiškai, kas penkerius metus – eksploatavimo nutraukimo išlaidų sąmatas. Į visus išlaidų sąmatos ir sukauptų išteklių trūkumus dėmesys turi būti atkreiptas laiku.

Valstybės narės Komisijai turėtų kasmet teikti pirmiau minėtos atitinkamos nacionalinės institucijos veiklos ataskaitą.

5 SKIRSNIS

EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO LĖŠOS

7) Branduolinių įrenginių operatoriai turėtų sukaupti pakankamus eksploatavimo finansinius išteklius iš branduolinės veiklos per nustatytą tinkamą eksploatuoti laiką gautų įplaukų.

8) Visų branduolinių įrenginių atveju pirmenybę reikėtų teikti atskiram eksploatavimo nutraukimo fondui, užtikrinant atitinkamą jo taupaus naudojimo kontrolę. Šioje rekomendacijoje pasiūlytai nacionalinės institucijos atliekamai kontrolei, užtikrinant tinkamą lėšų valdymą ir panaudojimą, teks lemiamas vaidmuo.

9) Naujiems branduoliniams įrenginiams turėtų būti įsteigti atskiri eksploatavimo nutraukimo fondai, užtikrinant atitinkamą taupaus jų naudojimo kontrolę.

([1]) 1999 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 2587/1999, apibūdinantis investicinius projektus, apie kuriuos reikia pranešti Komisijai pagal Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnį (OL L 315, 1999 12 9, p. 1) ir 2003 m. liepos 23 d. Komisijos reglamentas (Euratomas) Nr. 1352/2003, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1209/2000, nustatantį Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 41 straipsnyje nurodytų pranešimų siuntimo tvarką (OL L 192, 2003 7 31, p. 15).

6 SKIRSNIS

EKSPLOATAVIMO NUTRAUKIMO IŠLAIDŲ ĮVERTINIMAS

10) Kadangi sukauptos lėšos eksploatavimui nutraukti, techniniam branduolinių įrenginių eksploatavimui nutraukti ir lėšos atliekoms tvarkyti panaudojamos skirtingai, todėl jos turėtų būti įvertinamos atskirai, remiantis atskirais išlaidų apskaičiavimais.

11) Siekiant užtikrinti pakankamus finansinius išteklius, išlaidų apskaičiavimas turėtų būti grindžiamas apdairiu realiai įgyvendinamų alternatyvų pasirinkimu, kontroliuojamas iš išorės ir pripažintas šioje rekomendacijoje numatytos nacionalinės institucijos.

12) Kiekvieno konkretaus objekto atveju visos išlaidų sąmatos turėtų būti individualios ir pagrįstos optimaliais skaičiavimais.

13) Jei įgyvendinimo metu eksploatavimui nutraukti skirto projekto išlaidos pagrįstai padidėja, lyginant su patvirtintomis išlaidų sąmatomis, papildomas išlaidas padengia operatorius. Į šį aspektą būtina atkreipti ypatingą dėmesį, nepriklausomai nuo to, ar operatorius pasikeičia branduolinio įrenginio eksploatavimo metu, ar eksploatavimui nutrūkus.

14) Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas dėl istorinių priežasčių kylantiems atvejams, kuriems reikia rasti tinkamiausią sprendimą. Kiekvienu konkrečiu atveju individualus sprendimas, kuris priimamas tiesiogiai dalyvaujant šioje rekomendacijoje numatytai nacionalinei institucijai, turėtų būti skaidrus.

7 SKIRSNIS

EKSPLOATAVIMUI NUTRAUKTI SKIRTŲ FONDŲ NAUDOJIMAS

15) Finansiniai ištekliai turėtų būti naudojami tik nustatytoms reikmėms, kurioms jie sutelkti ir valdomi. Atsižvelgiant į tai, skaidrumui turėtų būti skiriamas tinkamas dėmesys. Visa informacija, kuri nėra komercinė paslaptis, turi būti vieša.

16) Reikėtų rinktis žemos rizikos ir nuolatinę teigiamą grąžą garantuojančias investicijas.

17) Kadangi operatorius neturi įtakos finansiniam išorinio, eksploatavimui nutraukti skirto, fondo valdymui, reikėtų, kad valstybė užtikrintų investicijų vertę, siekiant garantuoti pakankamus išteklius reikiamu laiku, net tais atvejais, kai nepriklausomam investuotų sumų tvarkytojui investuojant atsiranda nominalūs nuostoliai, kai tie ištekliai yra būtini. Tokiais atvejais ištekliai neturėtų būti padidinti didesne nei investicijų nuostolis suma.

18) Jei vidinio fondo valdymas nepatenkinamas, operatorius turėtų užtikrinti adekvačius finansinius išteklius tada, kai jie būtini.

19) Branduolinių įrenginių, kuriems gaminių ar paslaugų pardavimas nėra pagrindinis tikslas, atveju eksploatavimo nutraukimas turėtų būti tinkamai suplanuotas ir jam numatytas biudžetas suteikiantis pakankamą finansavimą, reikalingą saugiai ir laiku nutraukti šių įrenginių eksploatavimą.

20) Šioje rekomendacijoje numatyta nacionalinė institucija turėtų kontroliuoti biudžetinį planavimą. Jei tokios nacionalinės institucijos nėra, valstybės narės gali prašyti Komisijos patarimo dėl priemonių, kurių turi būti imtasi.

Priimta Briuselyje, 2006 m. spalio 24 d.

Komisijos vardu

Andris PIEBALGS

Komisijos narys